

I 1845 kom den første bygningsloven som gjaldt for alle byer i Norge. Hammerfest og Bodø vokste frem på begynnelsen av 1800-tallet – altså før bygningslovens hovedprinsipp for byer, kvartalsreguleringen, satt sitt preg på byene i Nord-Norge. Slike byer blir ofte karakterisert som ”selvgrodde” i motsetning til ”planlagte”. Med *byplanlegging* menes en prosess der målet er å lage en overordnet plan for hvordan fremtidig bebyggelse, gater og plasser skal organiseres for å danne en best mulig ramme for ulike samfunnsmessige forhold. De s.k. selvgrodde byene har ikke gjennomgått en slik prosess, men kan sies å ha blitt til gjennom additive formasjoner. Avhandlingen sikter på å gi substans til de to begrepene selvgrodd og planlagt ved å studere den perioden da overgangen mellom de to prosessformene skal ha skjedd i Norge. Hammerfest og Bodø brukes som kasuser og problemstillingen belyses med to forskjellige analyser; formanalyse og diskursanalyse. Analysen av form søker å få klarlagt hvordan den fysiske organisering før bygningsloven har vært, dvs. hvordan bygninger, gater og plasser har forholdt seg til hverandre og dannet bebyggelsesmønstre, samt hvordan innføringen av bygningsloven påvirket disse mønstrene. Diskursanalysen er en analyse av tekster som belyser tidens begreper og argumentasjon i arbeidet med bydannelsen. Et hovedspørsmål er i hvilken grad en kan knytte bydannelse (planlegging, organisering eller regulering) til verbaliserte og bevisste prosesser.